Hukuk Bölümü 2002/31 E. , 2002/33 K.

- 4572 SAYILI YASA ILE ÖNGÖRÜLEN YENI DÜZENLEMEYE GÖRE GENEL MÜDÜR TARAFINDAN BIRLIK MÜFETTIŞININ IŞ AKDININ FESHINDEN DOĞAN DAVA
  - TARIM SATIŞ KOOPERATİF VE BİRLİKLERİ HAKKINDA KANUN (4572) Madde 4

"İçtihat Metni"

Davacı :M.A.

Vekili :Av. M. Z.Y., Av. A.Ş.

Davalı :ÇUKOBİRLİK, Çukurova Pamuk, Yerfıstığı ve Yağlı Toğumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği Genel Müdürlüğü

Vekili : Av. A.A.

O L A Y : ÇUKOBİRLİK Teftiş Kurulu Başkanlığında Müfettiş olarak görev yapan davacının iş akdi, İş Kanunu'nun 13 ve 14. maddelerine göre yasal hakları ödenmek suretiyle 3.1.2001 günlü Genel Müdür oluru ile feshedilmiştir.

Davacı vekili, iş akdinin feshine ilişkin işlemin iptali ile tüm özlük ve parasal haklarının yasal faiziyle birlikte ödenmesine hükmedilmesi istemiyle, 9.3.2001 gününde idari yargı yerinde dava açmıştır.

Davalı Birlik vekilince, birinci savunma dilekçesinde, 16.6.2000 tarihinde yürürlüğe giren 4572 sayılı Yasa'nın 4. maddesine göre düzenlenen yönetmelik ile, personelin atanması ve görevine son verilmesi konusundaki yetkinin tamamen Birliğe bırakıldığı ve Bakanlığın vesayet yetkisinin sona erdiği, bu nedenle davada adli yargının görevli olduğu ileri sürülerek görev itirazında bulunulmuştur.

ADANA 1. İDARE MAHKEMESİ; 31.7.2001 gün ve E:2001/336 sayı ile, 4572 sayılı Yasa'nın 4. maddesi ve buna göre çıkarılan yeni Personel Yönetmeliği ile Teftiş Kurulu Yönetmeliğinin incelenmesinden, birliklerde personelin " süreli hizmet akdiyle çalışan", "devamlı" ve "mevsimlik" olmak üzere üç grupta sınıflandırıldığı, bunların atamalarında genel müdürün veya yönetim kurulunun yetkilendirildiği görülmüş ve bu grupların arasında yer alan müfettişlerin 1475 sayılı Yasa kapsamında "hizmet sözleşmesi" ile çalıştırılmış olmakla birlikte, toplu iş sözleşmelerinin kapsamı dışında ve denetim görevi gibi, Birliklerin üstlendiği kamu hizmetlerinin asli ve sürekli görevlerini yürütüyor olmaları karşısında, çalıştırılmalarının bir tür "statü hukuku" içerisinde değerlendirilmesinin, kamu iktisadi teşebbüslerinde çalışan kapsam dışı personele ilişkin Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 1995/1, 1996/1 sayılı ilke kararına koşut olduğu, bu nedenle Birlik müfettişlerinin atanma, özlük hakları ve çalışma hukukuna yönelik uyuşmazlıkların idari yargı yerlerinde görülmesinin gerektiği gerekçesiyle, davalı Birlik vekilinin görev itirazını reddederek görevlilik kararı vermiştir.

Davalı Birlik vekilince, süresinde verilen dilekçe ile, olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması istemiyle başvuruda bulunulması üzerine dilekçe ve dava dosyası, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

YARGITAY CUMHURİYET BAŞSAVCISI; Kooperatifler ve Birlikler üzerinde 3186 sayılı Kanunla getirilen Sanayi ve Ticaret Bakanlığı vesayetini kaldırmak ve Birlikleri özerk ve bağımsız kılmak için 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun'un çıkarıldığı; görevli yargı yeri bakımından öncelikle, davacının görevinin niteliği ile atama ve göreve son verilme işlemlerinin niteliğinin tespitinin gerekeceği; davacının, müfettiş olarak görev yaptığı; 3186 sayılı Yasa döneminde bu sınıf personelin ataması Birlik Yönetim Kurulu tarafından yapılarak Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayı alınmakta olduğundan, Bakanlık onayının sözkonusu atama işlemini idari bir işleme dönüştürdüğü; 3186 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran ve bu Birlikleri bağımsız hale getirmek amacıyla çıkarılan 4572 sayılı Kanun'un 4. maddesi hükmü uyarınca Birlik Yönetim Kurulu tarafından hazırlanıp Genel Kurulca kabul edilerek yürürlüğe konulan Çukobirlik Personel Yönetmeliğinin 7. maddesinde,müfettişlerin imzaya yetkili personel arasında sayılmadığı, aynı yönetmeliğin 12. maddesinde, imzaya yetkili olmayan personelin atanmasının Yönetim Kurulundan onay alınarak Genel Müdür tarafından yapılacağı ve Genel Müdürün kararı ile iş akdinin sona erdirileceği hükümlerinin yer aldığı; buna göre, imzaya yetkili personelin atanması veya iş aktinin sona erdirilmesine ilişkin Yönetim Kurulu kararlarının Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayına tabi bulunmadığı; davacı ile davalı Birlik arasında 1475 sayılı İş Kanunu'na tabi iş akti imzalanmakta olup, bu iş aktinin sona erdirilmesinin de aynı Yasa'ya göre olduğu; bu durumda, davacı ile davalı Birlik arasında kurulan ilişki 1475 sayılı İş Kanunu kapsamında bulunan bir ilişki olduğundan ve artık bu ilişkiye idari nitelik kazandıracak Bakanlık onayı da bulunmadığından, davanın özel hukuk hükümlerine göre adli yargı yerinde çözümlenmesi ve bu nedenle Adana İdare Mahkemesi'nin görevlilik kararının kaldırılması gerektiği gerekçesiyle adli yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkarmış olup, 2247 sayılı Yasa'nın 10. maddesine göre görev konusunun incelenmesinin Uyuşmazlık Mahkemesi'nden istemiştir.

Başkanlıkça, 2247 sayılı Yasa'nın 13. maddesinin üçüncü fıkrasına göre, Danıştay Başsavcısından yazılı düşüncesi istenilmiştir.

DANIŞTAY BAŞSAVCISI; Davacı ile davalı Birlik arasında 1475 sayılı İş Kanunu'na tabi olarak imzalanan iş akdinin aynı Yasa'ya göre sona erdirildiği anlaşılmakta olup, 3186 sayılı Yasa'yı yürürlükten kaldıran 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun ve bu Kanun uyarınca çıkarılan Çukobirlik Personel Yönetmeliğinde personelin atanmasına veya iş akdinin sona erdirilmesine ilişkin kararların Sanayi ve Ticaret Bakanlığının onayına tabi olduğu yolunda bir hüküm de yer almadığından, bu haliyle davacı ile davalı Birlik arasında 1475 sayılı İş Kanunu kapsamındaki uyuşmazlığın 1475 sayılı İş Kanunu hükümleri uyarınca adli yargı yerinde görülmesinin gerektiği; bu nedenle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 2247 sayılı Yasa'nın 10. maddesine göre yaptığı başvurunun kabulü gerektiği yolunda yazılı düşünce vermiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE : Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü'nün, Samia AKBULUT'un Başkanlığında, Üyeler: Dr. Mustafa KILIÇOĞLU, Ümran SAYIŞ, Bekir AKSOYLU, Ayla ALKIVILCIM, Ertuğrul TAKA ve Dr. Serdar ÖZGÜLDÜR' ün katılımlarıyla yapılan 24/6/2002 günlü toplantısında, Raportör- Hakim İsa YEĞENOĞLU' nun davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının adli yargı yararına olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılmasına ve Danıştay Başsavcısının davada adli yargının görevli bulunduğuna ilişkin düşünce yazıları ve dosyadaki belgeler okunduktan; ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Mustafa EKİNCİ ile Danıştay Savcısı Emin Celalettin ÖZKAN'ın yazılı düşünceler doğrultusundaki açıklamaları da dinlendikten sonra GEREĞİ GÖRÜŞÜLÜP DÜŞÜNÜLDÜ:

USULE İLİŞKİN İNCELEME:

Başvuru dilekçesi ve ekleri üzerinde 2247 sayılı Yasa'nın 27. maddesi gereğince yapılan incelemeye göre, davalı Birlikçe anılan Yasa'nın 10. maddesinde öngörülen şekilde görev itirazında bulunulduğu ve 12. maddede öngörülen süre içinde başvurulduğu, bu nedenle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından Yasa'da öngörülen usul ve yönteme uygun biçimde olumlu görev uyuşmazlığı çıkarıldığı anlaşılmakta olup esas inceleme yapılmasına oybirliği ile karar verildi.

ESASA İLİŞKİN İNCELEME :

Dava, Müfettiş olarak görev yapan davacının iş akdinin feshedilmesine ilişkin 3.1.2001 günlü Genel Müdürlük işleminin iptali ile yoksun kaldığı maddi ve özlük haklarının ödenmesine hükmedilmesi istemiyle açılmıştır.

Ülkemizde tarım satış kooperatifleri, başlangıçta 1926 tarih ve 865 sayılı Ticaret Kanunu ile bir ticaret şirketi olarak kurulup faaliyet göstermekteyken, ilk olarak 1935 tarih ve 2834 sayılı Yasa ile, ve daha sonra bu Yasa'yı büyük ölçüde değiştiren 1985 tarih ve 3186 sayılı Yasa ile düzenlenmiş olup, mali olanaklar ile vergi resim ve harçlarla kimi gider ve masraflardan muaf tutulmaları bakımından tarım satış kooperatif ve birlikleri kamu tüzel kişiliğine yaklaştırılmış; kuruluş aşamasındaki Devletin müdahalesi ile teftiş ve denetim yetkisi dikkate alındığında organları ve personel atamaları yönünden gevşek de olsa idari vesayet altına alınmış; bu gelişmeler ise, gerek 1961 gerekse 1982 Anayasalarında işaret edilen milli ekonominin yararları dikkate alınarak kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri almak şeklinde Devlete yüklenen görev kapsamında olduğu kabul görmüştür.

21.10.1935 tarihli ve 2834 sayılı Yasa ve 30.4.1985 tarihli ve 3186 sayılı Yasa ile bu Yasalarda ek ve değişiklikler yapan yasaları yürürlükten kaldıran 1.6.2000 tarih ve 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif Ve Birlikleri Hakkında Kanun'un 1. maddesinde, bu Kanun'un amacının, tarım satış kooperatif ve birliklerine ilişkin hükümleri düzenlemek ve bu kuruluşların yeniden yapılanması için yasal bir çerçeve oluşturarak, tarım satış kooperatif ve birliklerini etkin ve sürdürülebilir bir şekilde özerk ve mali yönden bağımsız kılmak olduğuna işaret edilmiş; " Organlar, temsil, genel müdürlük ve personel" başlıklı 4. maddesinin son fıkrasının ikinci cümlesinde "(...) Kooperatif ve birliklerde istihdam edilecek müdür, genel müdür ve diğer personelde aranacak şartlar ile atama, nakil, terfi, görevden alma, kadro ve özlük hakları ile sair esaslar, birlik yönetim kurulunca hazırlanarak, genel kurulca kabul edilecek yönetmelikte gösterilir. (...)" denilmiştir.

Anılan Yasa'nın 4. maddesine dayanılarak Birlik Yönetim Kurulunca hazırlanan ve Genel Kurulca kabul edilerek yürürlüğe giren ÇUKOBİRLİK Personel Yönetmeliğinde, bu Yönetmelik kapsamına giren bütün personelin iş ilişkisi İş Kanunu hükümlerine göre düzenlenmiş; aynı Yönetmeliğin 12. maddesinde, personelin atanması ve iş akdinin sona erdirilmesinde Yönetim Kurulunun ve/ veya Genel Müdürün yetkili olduğu belirtilmiştir.

Son düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, kooperatif ve birliklerin "sürdürülebilir özerkliği" doğrultusundaki en önemli değişikliğin personel atamaları üzerindeki idari vesayetin kaldırılması olduğu görülmektedir.

Olayda, 3.01.2001 günlü Genel Müdür oluru ile, ihbar ve kıdem tazminatlarıyla diğer kanuni hakları ödenerek İş Kanunu'nun 13 ve 14. maddelerine göre davacının iş akdi feshedilmiştir.

Belirtilen duruma göre, davalı Birlik ile Müfettiş olan personeli arasında 1475 sayılı İş Kanunu hükümlerine göre kurulan hukuki ilişkinin özel hukuk ilişkisi olması karşısında ve 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun 1. maddesinde yer alan, İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya İş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile iş mahkemelerinin görevli olduğu yolundaki hüküm uyarınca, davanın görüm ve çözümünde adli yargı yeri görevli bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan başvurunun kabulü ile Adana 1. İdare Mahkemesi'nin görevlilik kararının kaldırılması gerekmektedir.

SONUÇ : Davanın çözümünde ADLİ YARGININ görevli olduğuna, bu nedenle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusunun KABULÜ ile, Adana 1. İdare Mahkemesi'nin 31.7.2001 gün ve E:2001/336 sayılı GÖREVLİLİK KARARININ KALDIRILMASINA, 24.6.2002 gününde KESİN OLARAK OYBİRLİĞİ İLE karar verildi.